

פרשת שלח תמריץ

הרב רפאל משה אלאלוף, ראש מוסדות "תורת חיים"

"ומה הארץ השמנה היא אם רזה וכו' והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" (י"ג כ')

האור החיים פירש: "ומה הארץ השמנה וגו'. פירוש אם נותנת שומן בפירותיה. אם רזה. פירוש אם כשנותנת כחה בפירות אם נעשית רזה מצד זה. כדרך הארצות שזורעים אותה שנה ומובירים אותם שנה כדי שלא תהיה כחושה, או זורעים אותה שנה אחר שנה ואינה משתנית בכחה ועושה שני כראשון, שזה יגיד שאינה נכחשת מצד גידוליה".

ובספורנו כתב: "השמנה הוא. בעושר ונכסים כאמרו אשר לא במסכנות תאכל בה לחם: והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ. להחזיק בה ואל תיראו שיתנו עיניהם בכם למרגלים: והימים ימי בכורי ענבים. ולא היו הפירות שנשתבחה בהם בשלמותם עדיין. מכל מקום בטח משה רבינו שגודל הפירות וטעמם גם באותו הזמן יספיק להעיד על שבח הארץ וטובה".

כלומר מרע"ה רצה להוכיח לעם ישראל את טובה הגשמי של א"י במעלת פירותיה המיוחדים. לשם כך בקש מהם להתחזק ולהסתכן בגילויים כמרגלים, העיקר שיוכלו להראות לכל העם את טוב הארץ. לשם מה?

הרמב"ן תמה על כך: "ויש כאן לשאול אם כן משה עצמו חטא בענין, שנאמר ויטב בעיני הדבר (דברים א' כ"ג), ולמה אמר להם בענין הארץ 'הטובה היא אם רעה' (פסוק י"ט), אחר שנאמר לו מתחלה שהיא טובה ורחבה. ועוד, מה עשו המרגלים כי משה אמר להם (פסוק י"ח) וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב, ואמר להם בערים (פסוק י"ט) הבמחנים אם במבצרים, ועל כל פנים היו צריכין להשיבו על מה שצוה אותם, ומה פשעם ומה חטאתם כשאמרו לו (פסוק כ"ח) 'אפס כי עז העם והערים בצורות גדולות', וכי על מנת שיעידו לו שקר שלח אותם. וכו'. ועוד, מה טעם למשה רבינו בשליחות הזאת, אם הארץ טובה והעם רפה הרי טוב, ואם רעה או שהעם חזק סבור הוא שיחזירם למצרים?".

ותירץ: "אבל ישוב הענין בזה, כי ישראל אמרו כדרך כל הבאים להלחם בארץ נכריה, ששולחים לפניו אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים, ובשובם ילכו התרים בראש הצבא להורות לפניו הדרכים, כענין שנאמר (שופטים א' כ"ד) הראנו נא את מבוא העיר, ושיתנו להם עצה באיזו עיר ילחמו תחלה, ומאיזה צד יהיה נוח לכבוש את הארץ. וכו'. ויתכן כי משה בעבור שידע כי היא שמנה וטובה כמו שנאמר לו (שמות ג' ח') אל ארץ טובה ורחבה וגו', בעבור כן אמר להם שיתנו לב לדעת כן כדי

שיגידו לעם **וישמחו ויחליפו כח לעלות שם בשמחה**, ולכך אמר להם והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (פסוק כ'), כדי **שיראו בעיניהם בשבח הארץ**.

ומן הידוע כי אין מצרים רחוק מאד מחברון, רק כמהלך שבעת ימים, וארץ כנען מגעת בתחומה קרוב למצרים, ואי אפשר שלא ידעו הדרים במצרים ענין ארץ כנען הטובה היא אם רעה. אבל כוונתו של משה לדעת את הדרך אשר יעלה בה, ואת הערים אשר יכבוש תחלה, כאשר פירשתי. ואמנם היו ישראל במצרים עבדים בעבודת פרך, לא ידעו ולא יבינו, על כן רצה משה שיגידו להם כל עניני הארץ, **לשמחם במעלותיה** כי יודע היה בהם. וכו'. ועל כן צוה אותן משה לפרוט הטובה היא אם רעה וגו', השמנה היא אם רזה וגו', **והכל לשמחם** כי צבי היא לכל הארצות **ויעלו בה בחפץ גדול**".

מטרת שליחת המרגלים היתה לבדוק כיצד לגשת לכיבוש הארץ. מהיכן וכיצד להתחיל את הלחימה. אולם מרע"ה שהיה בטוח בטובה של הארץ, רצה גם להכניס שמחה בלב העם כדי שיעלו אליה בחשק, ועי"ז יתחזק כוחם להלחם עליה. לשם כך היה שווה שיסתכנו בגילויים, כדי שהשמחה והחשק שלהם לכבוש יתחזקו. מסתבר שהם כבר שמעו וידעו על טובם של פירות הארץ, אבל אינה דומה שמיעה לראיה. כשיראו העם את פירות הארץ, זה יוסיף שמחה גדולה בליבם, וחשק רב להלחם ולכבוש עם כל הכח.

כדי להלחם ולכבוש, לא פחות ממה שחשוב לברר ולתכנן את דרכי הלחימה, צריך להכין את הכח הכובש שיגיע ללחימה עם מלא המוטיבציה לנצח ולכבוש. כדי לעורר את המוטיבציה לא מספיק לומר כמה זה כדאי ומשתלם, אלא צריך **להראות** כמה זה כדאי ומשתלם.

כן הוא הדבר במלחמת היצר וכבישתו. חשוב מאוד לדעת את תחבולותיו ולבא חשבון כיצד ומהיכן ניתן לנצחו ולכבושו, אך חשוב עוד יותר להכין את הכח למלחמה – לעורר את המוטיבציה ע"י ראיה מוחשית של ההישג שיכולים להגיע אליו, הישג גשמי ברור ומוחשי נחשק ומשמח, שהידיעה שהוא בהישג ידו אם ינצח, תגרום לו להתחזק ולהלחם במלא עוצמתו וכחו.

במיוחד כאשר מדובר בנערים צעירים אשר מלחמת היצר נדמית בעיניהם כגדולה מכוחותיהם, ותחבולותיה אינן מוכרות להם דיון, שלולא שיהיה להם ברור ומוחשי הריוח שיצר להם מכבישת היצר, אין כמעט סיכוי שיאזרו כוחותיהם להלחם בו ולכבושו.

על כן עלינו ההורים והמחנכים לדאוג להציב בפניהם במוחש את הריוח העתידי להיות להם מכל הצלחה והתקדמות שתהיה להם בלימוד התורה, בקיום המצוות, ובכלל עבודת השם ובניית אישיותם.

ידועים דברי הרמב"ם בהקדמתו לפרק חלק (הובא בארוכה בפ' צו תשע"ה) על הצורך להמריץ

ע"י פרסים בכל גיל בהתאם לרמתו. התגמול ממריץ ונותן חשק להתאמץ למענו ולהצליח. אולם זהו תמריץ חיצוני. ודאי עדיף, ככל שזה ניתן, ליצור תמריץ מהדבר עצמו, מההישג הנדרש בעצמו.

הגמרא (בבא מציעא פה.) מספרת על רבי שהגיע לעירו של ר' אלעזר ב"ר שמעון ושאל אם יש לו בן לאותו צדיק, אמרו לו שהניח אחריו בן אלא שרשע גדול הוא, עמד והסמיכו לרבי ומסרו לדודו ר' שמעון בן איסי בן לקוניה שילמד עמו, ובכל יום היה הבן רוצה לשוב לעירו ולמעשיו הרעים אלא שדודו היה מושכו בדברים ואומר לו, הרי חכם עשו אותך וחופת זהב פרסו עליך ורבי קראוך ואיך תלך ותעשה מעשים שאינם ראויים למעמדך, וכך גדל וגדל עד שבמותו יצאה בת קול ששווה הוא בדרגתו לאביו ולסבו רשב"י. ויש לדייק, שלא המתין מלקרותו רבי עד שישוב בתשובה שלימה, אלא תחילה קראו רבי, וכבר העמיד לנגד עיניו את ההישג שבהצלחתו, ובכך סייע בידו לאסוף את כל כוחותיו להלחם למען המטרה הנכספת.

צריכים אנו לחפש ולמצוא בכל דבר אשר אנו רוצים לקדם בו את ילדינו ותלמידינו, את הדוגמא שבה ניתן לראות במוחש את תמונת ההצלחה שתעורר בלבם את החשק להתאמץ עבורה. להראות להם מקרה אחר בו הם הצליחו ושמחו, או להראות מישהו אחר סביבם שהגיע להישג והצליח, לא כדי לעורר קנאה ותחרות, אלא כדי להראות כיצד נראית ההצלחה, כדי לעורר את החשק "לשמחם במעלותיה, ויעלו בה בחפץ גדול!"